

Møllegården Østervrå

SPEJLET *ET TILBAGEBLIK*

**Østervrå Lokalhistoriske
Forening**

Minder fra barndommen i en husmandsfamilie i 1920ernes og 30ernes Vendsyssel.

I Sæsing lå i mange år et driftigt børstenbinderi med mange ansatte. Der fik brødrene Poul og Egon Karlsen deres gang fra de var børn, og engang i 1930erne og 1940erne kom deres søster Nanna også med. De kom fra en husmandsfamilie med 12 børn, og moderen døde meget tidligt fra dem. Familien Buhl Jensen, som ejede børstenbinderiet var syvendedags adventister, og det fik stor betydning for brødrene, der kom fra et ikke kristent hjem og ikke var blevet døbt. Adgangen til denne spændende arbejdsplads var ligetil, for Poul gik i skole med børstenbinderens søn.

Poul: Og så kom det sådan af sig selv - vil du ikke prøve at binde børster? - og så kom jeg til det, og efterhånden som jeg kunne, var jeg der oftere, for der faldt jo en 10øre eller en 25øre af, når jeg havde lavet lidt, og det var jo ikke en dårlig ting. Derfor blev det til mere og mere. Jeg brugte meget af min fritid på det, og det blev jeg egentlig ved med, selv om jeg kom ud på landet at tjene, for jeg kunne jo godt gå derned om aftenen og tjene en krone eller sådan noget.

Før krigen blev børsterne lavet af hestehår og "perserves", som var fra udlandet, men under krigen blev det revlingkoste, hvor man brugte rødderne af revling og hestehår. Dem fik vi nede fra Midtjylland et eller andet sted. Det var hurtigere at lave en kost af dem, men de var også hurtigt slidt op igen. De mindre og finere børster blev stadig lavet af hestehår.

Da vi kom så meget i børstenbinderiet, kom vi jo i forbindelse med adventisterne. De gjorde så meget for os og tog sig så meget af os. Vi var som en del af familien. Der var altid god mad på bordet, og det var ikke dårligt at få sådan nogle gode pølse mellemadder. Vi var jo altid sultne, men vi gik aldrig sultne derfra. Både Egon og jeg kom der en hel del, og i november 1942 blev det sådan, at Egon, Nanny og jeg flyttede ind i børstenbinderiet. Egon og jeg skulle lave børster, som vi jo havde lært, fordi nu kunne de sagtens sælge dem, og Nanny skulle være tjenestepige, når det blev så stor en husholdning. Det er nok noget af den skønneste tid i mit liv.

Der var også en søn, så vi var fire unge mennesker sammen hver eneste dag. Vi havde megen frihed, så derfor kunne vi hitte på mange ting.

Engang var der megen sne. Og så kom vi efter at lave nogle sejle, vi kunne have på ryggen, når vi kørte på

slæde. Vinden skulle derfor kunne hjælpe os. Det fik Buhl til at sige: "Når I nu har fået det lavet, så skriv halvtosset bagpå". Det var for at fortælle os, at det nok ikke var en god idé. Det blev derfor aldrig til noget. Vi kunne sagtens tage en tur på slæden, når vejret var til det. Vi havde jo egentlig flekstid, for vi arbejdede lige så godt om aftenen, og vi var ikke altid for tidligt i gang om morgenen. Til gengæld blev vi længe ved om aftenen. Der var jo ikke andet at få tiden til at gå med. Mens vi arbejdede, sad vi og hørte noget radio. Jo, det var en dejlig tid, og jeg har aldrig i mit liv fået bedre mad, end vi fik der.

Egon: Buhl Jensens havde et pænt hjem. Forretningen gik vist rigtigt godt. I begyndelsen kørte fru en varer ud i bil. Senere gik vareudbringningen over til andre. I 30'erne kørte Porsmose, der havde landbrug, varer ud i hestevogn, og under krigen blev de kørt ud med cykel.

Familien havde pæne møbler, der var god mad, og så havde de bøger, og det var jo noget, der passede os. Det havde vi ikke rigtigt haft derhjemme.

Poul: Jeg kan kun huske vi havde én bog, bibelen.

Egon: Og så havde vi de her par salmebøger. Men pludselig var der bøger. Der var leksikon, og det var i hvert fald noget, der betød meget for mig. De holdt Familiejournalen. Den fik de fast, og så kom Radiobladet hver uge. Det var alt sammen vældig spændende. De havde også bil - både før og efter krigen, så de var ganske velstående. Under krigen var den opstaldet.

Poul: Men der var en ting, der var vældig godt i det hjem, og det var musik. Sønnen, Frode, der var på samme alder som mig, spillede klaver. Til sidst fik han et flygel, som han var meget god til at spille på. Han havde en masse af de her 78plader. Dem nød vi at høre. Han havde jo alle de gode komponister, Beethoven, Schubert og alle dem, jeg syntes så godt om. De plader kunne vi benytte lige så meget, vi ønskede, så det var en hel ny verden, der lukkede sig op. Der fik jeg interesse for musik. Det var vidunderligt, og Frode var god til at spille. Hver fredag aften samledes vi der omkring klaveret. Han spillede, og vi sang til, og der var livligt. Så kom de fra Morild, hvor Mie, min kone er fra. Hun kom sammen med sine søskende, så på den måde blev der samlet et helt kor. Det var nogle vidunderlige aftener.

Hele deres måde at være på viste, at de var kristne, og de var syvendedags adventister. Når solen gik ned fredag aften, blev der ikke arbejdet på værkstedet, før solen gik ned igen lørdag aften.

Om vinteren, hvor solen gik tidligt ned, havde vi nogle dejligt lange aftener til at hygge os i og til at spille og synge.

Vi gik ikke til bal, men vi har ikke manglet underholdning. Det var et hjem, der var åbent for alle, og der kom mange, mange unge mennesker der. Vi kunne aldrig komme for tit, og vi kunne heller ikke komme for mange. Der var altid mad til alle, og vi hyggede os virkelig sammen. Vi sang, og det var jo dengang vi var unge, hvor vi virkelig kunne synge, så det var nogle vældig gode dage og aftener.

Egon: Det er sådan, at adventisterne holder helligdag fra solnedgang fredag til solnedgang lørdag. Og så har vi en bibeltime i kirken. Dengang var der ingen kirke, men om lørdagen samledes vi i en gruppe i den lille sal i Morild forsamlingshus. Der havde vi et bibelstudium en time før gudstjenesten. Fredag aften havde vi et lektionshæfte, som vi diskuterede, og det var en fast regel, at vi, når vi havde spist, brugte en time eller to til at forberede os på bibelstudiet dagen efter.

Det gik vi med på, og det det er noget af det, der har givet os begge to en forståelse af bibelen og en respekt for bibelen som Guds ord. Det fik vi der. Læsningen af skriftstederne gik på omgang.

Poul: Vi gik ikke kun med til det. Nej, vi glædede os til det hver eneste gang, selv om vi ikke var tilmeldt adventistmenigheden. Det var vi ikke, men vi tog med dem til i kirke i Morild om lørdagen, og det var også fuldstændig frivilligt. Det var ikke noget, de havde sagt, vi skulle. Vi glædede os til at komme med i forsamlingen lørdag formiddag. Der var endnu ikke adventistkirke i Østervrå dengang. Det kom der først i 1950.

Egon: Så blev det efterhånden sådan for både Poul og mig, at vi fik nogle opgaver. Hverken dengang eller nu er der jo en præst ved gudstjenesten hver lørdag, og fra vi var 20 år har vi derfor virket som lægprædikanter. Det har vel også udviklet os på en eller anden måde.

Poul: Den vinter, hvor vi endnu ikke var syvendedags adventister, var der en møderække oppe i Tårs. Adventisten, der holdt møderækken, var fra Hjørring, og han udlagde profetier fra bibelen. Jeg blev meget, meget betaget af, hvordan disse profetier stemte overens med det, der skete på denne jord.

En aften, da jeg sad og lyttede til ham, tænkte jeg, at det ville alle mennesker tro på, hvis de virkelig hørte det. Bagefter gik jeg ud til min bror og søster, der boede i byen og hen til dem, jeg kendte, og sagde, at de endelig måtte komme derned. Det gjorde de også, men de fik ikke det samme ud af det, som jeg fik. Men jeg var meget glad for det, jeg hørte, og derfor besluttede jeg for mit vedkommende, at jeg ville gå den vej. Jeg kunne se, at det var den vej, bibelen viste os.

Egon: For mit vedkommende skete det egentlig samtidig, men jeg var nok lidt mere tilbageholdende. Senere blev vi døbt samme dag, og jeg havde da også overbevisningen, men jeg var ikke så hurtig til at se sammenhængen i det som Poul.

Da jeg var fra et hjem, hvor vi tidligt blev moderløse, var jeg nok den, der var kommet mest i børstenbinderhjemmet, hvor jeg blev meget gode venner med Pouls ven, Frode, der var på samme alder som ham.

Senere fik jeg fat i en violin, og klaver og violin sammen er vidunderligt. Der var også en i Morild, der spillede violin – ikke en adventist, men som Poul nævnte, var Buhl Jensens hjem sådan et åbent hjem. Poul: Jeg kan sige det sådan, at det var den lykkeligste begivenhed i mit liv, da jeg fik lov til at modtage budskabet og blev døbt den 1. maj 1943 i Frederikshavn. Det var en kirke med dåbskar. For at gøre vandet lidt mere kuldslået hentede man nogle spande varmt vand henne på mejeriet og hældte det i bassinet. Når man bliver døbt som troende, bliver man dyppet helt ned. Det er et symbol på begravelse. Man begraver det gamle, og noget nyt skal opstå. Jeg følte, at Gud tog imod mig, men jeg vil ikke sige, at jeg blev et godt eller bedre menneske af den grund, men jeg tror på en god Frelser, som har givet sit liv for mig og for min synd. Og jeg venter på, at Kristus kommer igen, som han har sagt i sit ord. Det er mit store ønske, at jeg skulle få lov at være med der.

Far havde på alle måder prøvet at overtale os fra at blive adventister, så da vi blev syvendedags adventister, sagde han til Egon og mig, at det var så stor en skam, at han næsten ikke kunne bære den.

Så gik tiden jo. Vi havde fået en lille gartnerforretning i Sæsing, hvor vi solgte grøntsager og blomster. Det var et problem at få arbejde, når vi som adventister holdt fri om lørdagen. Derfor passede en forretning os godt, og beboerne i Sæsing og omegn støttede os på alle måder og tog godt imod os. Jeg passede forretningen, mens Egon fortsatte sit arbejde i børstenbinderiet.

Engang kom Johanne Vittrup fra Østergård i Sæsing ind i butikken hen imod slutningen af året og sagde: "Nu skal du jo nok have bestilt en masse varer hjem til julen. Her er 600 kr., som du kan låne rentefrit og betale tilbage, når du kan". Det var mange penge dengang og et generøst tilbud, og pengene var til stor hjælp, da der bl.a. skulle laves dekorationer. Julesalget gik så godt, at jeg efter jul kunne betale pengene tilbage og give hende en stor plante i tilgift.

Men Egon og jeg havde planer om at komme på Vejlefjord, adventisternes skole, hvor vi ville være et års tid. Derfor måtte forretningen sælges. Så kom min far og sagde, at det var en skam, at vi ville sælge sådan en forretning, der gik så godt.

Men vi svarede, at han jo tidligere havde sagt, at det var helt tåbeligt, at vi ville være syvendedags adventister, når vi tænkte på at få en forretning, for der var ingen, der ville handle med os, når vi var så mærkelige, at vi ville holde helligdag fra fredag aften ved solnedgang til lørdag aften ved solnedgang. Men far svarede, at det jo så ud til, at det gik bedre for os end for nogen andre. Sådan så han på det nu. Og jeg kan sige det sådan, at han nok kun har sagt det den ene gang, men han har sikkert flere gange glædet sig over, at vi tog den beslutning, for den største ære, man kan gøre sine forældre, er jo egentlig at leve et nogenlunde hæderligt liv. Og det tror jeg nok, han syntes, var lykkedes nogenlunde for os.

Interviewer: Nu er det jo gået jer mægtig godt her i livet. I har begge haft et godt liv - også et økonomisk godt liv. Tror I, det er, fordi I er blevet syvendedags adventister?

Poul:

Det ved jeg ikke, om man kan sige. Jeg tror da ikke, at det har gjort det ringere, men man kan måske sige det på den måde, at trods det, at vi blev syvendedags adventister, fik vi et godt liv og har kunnet klare dagen og vejen hver især. Vi er ikke blevet mangemillionærer, men vi har aldrig manglet brød. Der er aldrig nogensinde kommet nogen til mig med en regning, jeg ikke har kunnet betale, og det er jeg meget, meget taknemmelig for.

Egon: Og så er der jo også det, at når man nu har den indstilling, som vi har, er der så mange ting, vi ikke behøver. Det er jo sådan med en ordentlig økonomi, at det jo ikke hele tiden er, hvad man tjener. Det er jo også, hvordan det bliver forvaltet.

Jeg har læst om Sokrates, som det materielle ikke betød så meget for. En dag, da han gik sammen med sine tilhængere på Athens torv og så på varerne i boderne, var der en bod med nogle ting, der fik ham til at sige: "De ting kan Sokrates undvære". Ved den næste bod sagde han: "Det der kan Sokrates også undvære". Sådan tror jeg også, at vi to familier har haft det her i livet. Vi har sommetider tænkt som Sokrates, at det og det kan man egentlig godt undvære.

Når man starter noget op, har det meget at sige, at man ikke bruger alt det, der kommer ind, så man kan blive ordentlig etableret. Så går det lettere for én senere i livet. Jeg vil godt dreje det derhen, at Guds velsignelse gør rig. Slid og slæb lægger intet til.

Poul: Man kan også tage en konkret ting. Vi ryger ikke. De penge sparer vi, og vi bruger heller ikke spiritus, hvad der også koster mange penge.

Desuden har vi sundhedsbudskabet fra bibelen, at det er sundt at spise grønt. Det er sundt at spise frugt, sundt at spise godt brød og den slags ting, og det har vi vidst og forkyndt, længe før det blev moderne at leve sådan. Dengang gjorde man nar af det, men det er der ingen der gør i dag. Der er ingen, der gør nar af dem, der gerne vil leve sundt. I dag siger alle sundhedseksperter også, at vi skal spise godt med frugt og grøntsager. Det skal være vores daglige kost. Spis mindre kød og mere frugt og flere grøntsager. Det har adventisterne prædikeret i over 100 år.

Interviewer: Skal vi forstå det således, at Vorherre ganske vist er almægtig, men man skal altså hjælpe lidt til selv?

Poul: Når Gud har skabt os, ved han, hvilket materiale vi er af, og han ved også, hvad der tjener os bedst,

hvad der opbygger vort legeme bedst og holder det bedst i orden, og det har han givet os besked på i sin bibel. Det ved enhver, der læser bibelen. Det har vi som syvendedags adventister taget til os, og det har vi forsøgt at leve efter. Derfor tror jeg også, at der ligger en stor velsignelse i dette.

Egon: Hvis jeg skulle sige noget som mine sidste ord, vil jeg gerne citere digteren, som siger: Lykkeligst den, som har fred med sig selv, fred med sin Gud og fred med sin næste.

Afskrevet og redigeret af Karen Baier

Juleforberedelser på landet for op mod 100 år tilbage.

Efter en artikel i V.T. den 31.-12.-1986 fortalt til avisen af museumsfolk fra Sæby Museum.

Ølbrygning.

Før man kunne brygge, måtte man skaffe sig en god malt.

Byg – eller i Vendsyssel ofte rug – blev sat i ”støb”. Det vil sige lagt i blød og anbragt på loftet over stuen til spiring.

Når det havde spiret lidt, og stivelsen i kornet var blevet omdannet til sukkerstof, skulle det tørres, hvilket ofte skete i bageovnen efter bagningen.

Så blev malten malet eller knækket på gårdens kværn.

Ved brygningen blev malten lagt i et stort kar og overhældt med kogende vand.

Når det havde trukket et stykke tid, blev ”urten” tappet af. Den var sødlig, og karlene på gården kunne godt lide at komme ind for at smage.

Urten og et afkog af humle blev nu blandet, gær fra gærkransen eller gærkuglen blev tilsat, og gæringen begyndte.

Senere blev øllet hældt på tønder. Af 10 skæpper malt (16 skp. = 1 td.) kunne der fås 1 td. stærkt gammelt øl, 1 td. god juleøl og 1 td. tyndt dagligt øl.

Slagtning.

November og december var de traditionelle slagtemåneder, hvor de vigtigste slagtedyrs som får og grise blev slagtet.

Det var vigtigt at sørge for et tilstrækkeligt stort forråd i det store sulekar.

Kvinderne slagtede selv får, og efter en gammel regel var en pige ikke fuldt udlært, før hun kunne slagte.

Husbonden stod for stude- og griseslagtningen, der foregik ved, at dyret blev stukket i halsen, hvorefter pigerne måtte sørge for at tage imod blodet og røre i det, så det ikke levrede.

Alt kunne bruges, også skindet og fedtet.

Af kødet blev skinker og flæskesider nedsaltet i et stort saltkar. Dele af flæsket blev efter seks uger taget op til røgning i skorstenen.

Bov og mørbrad blev også brugt til pølse. Pølsekødet skulle hakkes og krydres med salt, allehånde, peber og løg. Derefter var det klar til brug.

Pølsehorn brugtes til at krænge tarmene over, så der blev en åbning, man kunne fylde farsen igennem.

Masser af sennep skulle der til, og sennepskornene tilberedtes i en morter. Leverpostej kom til omkring 1880.

Af blodmassen fra dyrene blev der taget varsler om f.eks. dødsfald i det kommende år. Blodmassen formedes som tennisbolde og kunne spises som delikatessen blodpølse med sirup og løg.

Bagning.

Bagningen begyndte tidligt. Grovbrødene blev lagt dagen før, og det mig, at det var så stor en skam, at han næsten ikke kunne bære den.

Så gik tiden jo. Vi havde fået en lille gartnerforretning i Sæsing, hvor vi solgte grøntsager og blomster. Det var et problem at få arbejde, når vi som adventister holdt fri om lørdagen. Derfor passede en forretning os godt, og beboerne i Sæsing og omegn støttede os på alle måder og tog godt imod os. Jeg passede forretningen, mens Egon fortsatte sit arbejde i børstenbinderiet.

Engang kom Johanne Vittrup fra Østergård i Sæsing ind i butikken hen imod slutningen af året og sagde: ”Nu skal du jo nok have bestilt en masse varer hjem til julen. Her er 600 kr., som du kan låne rentefrit og betale tilbage, når du kan”. Det var mange penge dengang og et generøst tilbud, og pengene var til stor

hjælp, da der bl.a. skulle laves dekorationer. Julesalget gik så godt, at jeg efter jul kunne betale pengene tilbage og give hende en stor plante i tilgift.

Men Egon og jeg havde planer om at komme på Vejlefjord, adventisternes skole, hvor vi ville være et års tid. Derfor måtte forretningen sælges. Så kom min far og sagde, at det var en skam, at vi ville sælge sådan en forretning, der gik så godt.

Men vi svarede, at han jo tidligere havde sagt, at det var helt tåbeligt, at vi ville være syvendedags adventister, når vi tænkte på at få en forretning, for der var ingen, der ville handle med os, når vi var så mærkelige, at vi ville holde helligdag fra fredag aften ved solnedgang til lørdag aften ved solnedgang.

Men far svarede, at det jo så ud til, at det gik bedre for os end for nogen andre. Sådan så han på det nu. Og jeg kan sige det sådan, at han nok kun har sagt det den ene gang, men han har sikkert flere gange glædet sig over, at vi tog den beslutning, for den største ære, man kan gøre sine forældre, er jo egentlig at leve et nogenlunde hæderligt liv. Og det tror jeg nok, han syntes, var lykkedes nogenlunde for os.

Interviewer: Nu er det jo gået jer mægtig godt her i livet. I har begge haft et godt liv - også et økonomisk godt liv. Tror I, det er, fordi I er blevet syvendedags adventister?

Poul:

Det ved jeg ikke, om man kan sige. Jeg tror da ikke, at det har gjort det ringere, men man kan måske sige det på den måde, at trods det, at vi blev syvendedags adventister, fik vi et godt liv og har kunnet klare dagen og vejen hver især. Vi er ikke blevet mangemillionærer, men vi har aldrig manglet brød. Der er aldrig nogensinde kommet nogen til mig med en regning, jeg ikke har kunnet betale, og det er jeg meget, meget taknemmelig for.

Egon: Og så er der jo også det, at når man nu har den indstilling, som vi har, er der så mange ting, vi ikke behøver. Det er jo sådan med en ordentlig økonomi, at det jo ikke hele tiden er, hvad man tjener. Det er jo også, hvordan det bliver forvaltet.

Jeg har læst om Sokrates, som det materielle ikke betød så meget for. En dag, da han gik sammen med sine tilhængere på Athens torv og så på varerne i boderne, var der en bod med nogle ting, der fik ham til at sige: "De ting kan Sokrates undvære". Ved den næste bod sagde han: "Det der kan Sokrates også undvære". Sådan tror jeg også, at vi to familier har haft det her i livet. Vi har sommetider tænkt som Sokrates, at det og det kan man egentlig godt undvære.

Når man starter noget op, har det meget at sige, at man ikke bruger alt det, der kommer ind, så man kan blive ordentlig etableret. Så går det lettere for én senere i livet. Jeg vil godt dreje det derhen, at Guds velsignelse gør rig. Slid og slæb lægger intet til.

Poul: Man kan også tage en konkret ting. Vi ryger ikke. De penge sparer vi, og vi bruger heller ikke spiritus, hvad der også koster mange penge.

Desuden har vi sundhedsbudskabet fra bibelen, at det er sundt at spise grønt. Det er sundt at spise frugt, sundt at spise godt brød og den slags ting, og det har vi vidst og forkyndt, længe før det blev moderne at leve sådan. Dengang gjorde man nar af det, men det er der ingen der gør i dag. Der er ingen, der gør nar af dem, der gerne vil leve sundt. I dag siger alle sundhedsekspertter også, at vi skal spise godt med frugt og grøntsager. Det skal være vores daglige kost. Spis mindre kød og mere frugt og flere grøntsager. Det har adventisterne prædikeret i over 100 år.

Interviewer: Skal vi forstå det således, at Vorherre ganske vist er almægtig, men man skal altså hjælpe lidt til selv?

Poul: Når Gud har skabt os, ved han, hvilket materiale vi er af, og han ved også, hvad der tjener os bedst, hvad der opbygger vort legeme bedst og holder det bedst i orden, og det har han givet os besked på i sin bibel. Det ved enhver, der læser bibelen. Det har vi som syvendedags adventister taget til os, og det har vi forsøgt at leve efter. Derfor tror jeg også, at der ligger en stor velsignelse i dette.

Egon: Hvis jeg skulle sige noget som mine sidste ord, vil jeg gerne citere digteren, som siger: Lykkeligst den, som har fred med sig selv, fred med sin Gud og fred med sin næste.

Afskrevet og redigeret af Karen Baier

Juleforberedelser på landet for op mod 100 år tilbage.

Efter en artikel i V.T. den 31.-12.-1986 fortalt til avisen af museumsfolk fra Sæby Museum.

Ølbrygning.

Før man kunne brygge, måtte man skaffe sig en god malt.

Byg – eller i Vendsyssel ofte rug – blev sat i "støb". Det vil sige lagt i blød og anbragt på loftet over stuen til

spiring.

Når det havde spiret lidt, og stivelsen i kornet var blevet omdannet til sukkerstof, skulle det tørres, hvilket ofte skete i bageovnen efter bagningen.

Så blev malten malet eller knækket på gårdens kværn.

Ved brygningen blev malten lagt i et stort kar og overhældt med kogende vand.

Når det havde trukket et stykke tid, blev "urten" tappet af. Den var sødlig, og karlene på gården kunne godt lide at komme ind for at smage.

Urten og et afkog af humle blev nu blandet, gær fra gærkransen eller gærkuglen blev tilsat, og gæringen begyndte.

Senere blev øllet hældt på tønner. Af 10 skæpper malt (16 skp. = 1 td.) kunne der fås 1 td. stærkt gammelt øl, 1 td. god juleøl og 1 td. tyndt dagligt øl.

Slagtning.

November og december var de traditionelle slagtemåneder, hvor de vigtigste slagtedyrs som får og grise blev slagtet.

Det var vigtigt at sørge for et tilstrækkeligt stort forråd i det store sulekar.

Kvinderne slagtede selv får, og efter en gammel regel var en pige ikke fuldt udlært, før hun kunne slagte.

Husbonden stod for stude- og griseslagtningen, der foregik ved, at dyret blev stukket i halsen, hvorefter pigerne måtte sørge for at tage imod blodet og røre i det, så det ikke levrede.

Alt kunne bruges, også skindet og fedtet.

Af kødet blev skinker og flæskesider nedsaltet i et stort saltkar. Dele af flæsket blev efter seks uger taget op til røgning i skorstenen.

Bov og mørbrad blev også brugt til pølse. Pølsekødet skulle hakkes og krydres med salt, allehånde, peber og løg. Derefter var det klar til brug.

Pølsehorn brugtes til at krænge tarmene over, så der blev en åbning, man kunne fylde farsen igennem.

Masser af sennep skulle der til, og sennepskornene tilberedtes i en morter. Leverpostej kom til omkring 1880.

Af blodmassen fra dyrene blev der taget varsler om f.eks. dødsfald i det kommende år. Blodmassen formedes som tennisbolde og kunne spises som delikatessen blodpølse med sirup og løg.

Bagning.

Bagningen begyndte tidligt. Grovbrødene blev lagt dagen før, og det var et hårdt og tungt arbejde at ælte det grovkornede rugmel.

Mange steder bagte man af en hel tønne mel, for det var almindeligt, at der kun blev bagt én gang om måneden.

Til dejen blev der sat surdej fra forrige bagning. Ved 4-tiden om morgenen stod mændene op for at fyre i ovnene. Der fyredes med slåen, tjørn eller lyngtør. Når ovnen var hvidglødende, blev gløder og aske skrabet ud med ovnrageren og ovnen fejlet med en våd riskost, hvorefter brødene kom ind.

Efter tre timer var grovbrødene færdige. Så var det sigtebrødene, søsterkagen, småbrød til børn og endelig de uundværlige pebernødder.

Der bagtes ikke alene til husstandens eget forbrug. Daglejere, tjenestefolk, præst og degn skulle have "julerente" i form af bagværk som gaver.

Øl og brændevin har været almindeligt kendt flere hundrede år tilbage, men mod slutningen af forrige århundrede kom kaffen til og dermed "Madam Blå"

Lysetøbning.

Man kan sige, at den vigtigste del af fåreslagtningen var tællen, som skulle bruges, når der støbtes lys. Hellig Tre Konger, den 6. januar, spiste man som til jul. Dermed var julen slut. Man sagde, at nu kom Hellig Knud og javed' julen ud

Afskrevet og redigeret af Karen Baier.

Post Chresten Jensen.

Han var flittig dagen lang,

og med post han gik sin gang.
Gennem dale over høje
har han slæbt sin post med møje.

Chresten Jensen var kendt for at gå hurtigt og stærkt til. Der var et godt trav i ham. Han blev pedel henne i det daværende baptistkapel, som opførtes i 1896 på Erantisvej. Ved indvielsen flyttede han i 1920 op i lejligheden i den nybyggede baptistkirke på Liljevej, hvor han også blev pedel. Foruden rengøringen i kirken skulle han holde det udvendige. Desuden delte han salmebøger ud ved gudstjenesterne og tog del i det forefaldende. Under hele karrieren som pedel var han samtidig postbud, så han havde nok at lave. Som ældre blev han dårlig til bens. Sandsynligvis havde han gigt, men så fik han af postmyndighederne ekstraordinær tilladelse til at besørge sin posttjeneste med hest og vogn. På den tid var der stald både ved baptistkapellet på Erantisvej og den nye kirke på Liljevej. Der havde han sin hest og vogn stående. Engang havde han et forfærdeligt opgør med baptistmenigheden, da han og to andre, deriblandt Valdemar P. Christensen, skulle købe jorden til det senere spejderhus ved kirken. Fruen ved siden af havde engang sagt, at grunden skulle koste 300 kr., men da de tre mænd noget senere ville købe grunden, var hun kommet på andre tanker og forlangte 1000 kr. for grunden. De tre mænd kunne imidlertid se, at de var nødt til at have grunden, for ellers var der ingen udvidelsesmuligheder. Derfor slog de til. Det blev de øvrige i baptistmenigheden imidlertid så vrede over, at man på et møde forlangte, at de tre mænd i fællesskab skulle betale de 700 kr., de havde måttet give ekstra for grunden, for menigheden ville kun betale de 300 kr., og sådan endte den historie, som Valde. P. selv har fortalt.

Karen Baier.